

Sygn. akt: I C 513/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2024 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **W. G., M. G., Ł. G., J. G. (1) i E. S.**

przeciwko **(...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie lub zapłatę

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów:

- W. G. kwotę 154.492 zł 7gr (sto pięćdziesiąt cztery tysiące czterysta dziewięćdziesiąt dwa złote siedem groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 grudnia 2023 r. do dnia zapłaty,
- M. G. kwotę 23.173 zł 81 gr (dwadzieścia trzy tysiące sto siedemdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt jeden groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 grudnia 2023 r. do dnia zapłaty,
- E. S. kwotę 23.173 zł 81 gr (dwadzieścia trzy tysiące sto siedemdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt jeden groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 grudnia 2023 r. do dnia zapłaty,
- Ł. G. kwotę 23.173 zł 81 gr (dwadzieścia trzy tysiące sto siedemdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt jeden groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 grudnia 2023 r. do dnia zapłaty,
- J. G. (1) kwotę 23.173 zł 81 gr (dwadzieścia trzy tysiące sto siedemdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt jeden groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 grudnia 2023 r. do dnia zapłaty,

II. ustala, nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 7 grudnia 2007 r. zawartej pomiędzy stronami,

III. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 13.748 zł 23 gr (trzynaście tysięcy siedemset czterdzieści osiem złotych dwadzieścia trzy grosze) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty w tym kwotę 10.902 (dziesięć tysięcy dziewięćset dwa) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 513/21

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 13 maja 2021 r. przeciwko (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (dalej: Bank) powodowie J. G. (2) i W. G. wniesli o:

a) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 218.119,81 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od dnia 01.06.2011 r. do dnia 02.11.2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,

b) ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 07.12.2007 r. zawartej między powodami, a pozwanym,

ewentualnie

c) zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 96.162,32 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków od dnia 01.06.2011 r. do dnia 02.11.2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty.

Nadto wniesli o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że istotą sporu pozostaje sporna kwestia oceny zgodności z prawem powstałego stosunku prawnego oraz ocena treści postanowień zawartych w § 5 ust. 4 i ust. 5, § 10 ust. 1, § 13 ust. 6, § 18 ust. 1, § 19 pkt 1 i 2, § 22 ust. 1 i 2 umowy, dotyczących klauzuli denominujących świadczenia stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez pozwanego. W ocenie strony powodowej umowa kredytu jest bezwzględnie nieważna. Kwestionowane postanowienia stanowią klauzulę abuzywną zmierzającą do zaburzenia równowagi kontraktowej na wyłączną korzyść pozwanego, który wykorzystał swoją silniejszą pozycję względem konsumentów oraz ich nieświadomość i brak specjalistycznej wiedzy co do ryzyka związanego z oferowanym produktem. Powyższe postanowienia naruszają dobre obyczaje oraz prowadzą do znaczącej nierównowagi praw i obowiązków ze szkodą dla konsumentów, a w konsekwencji są bezskuteczne. Bezskuteczność postanowień prowadzi do nieważności całej umowy. Środki pobrane od powodów przez pozwanego w wyniku wykonywania nieważnej umowy stanowią świadczenie nienależne, którego powodowie domagają się zasądzenia na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

W zakresie żądania ewentualnego, na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd roszczenia głównego powodowie wskazali, że kwestionowane postanowienia powinny zostać uznane za bezskuteczne w świetle art. 385¹ § 1 k.c., zaś umowa uznana za dalej obowiązującą w treści pozbawionej kwestionowanych postanowień zgodnie z treścią art. 385¹ § 2 k.c. Na skutek wyeliminowania abuzywnych postanowień z umowy, powodowie domagają się zwrotu świadczenia nienależnego na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

(pozew k. 4-16)

Pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, w którym je zasądzono do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że kwestionuje roszczenia powodów co do zasady, a z ostrożności procesowej także co do wysokości, podnosząc zarzut ich nieudowodnienia. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń strony powodowej. W ocenie strony pozwanej powodowie nie mają interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w dochodzeniu roszczenia o ustalenie. Pozwany zaprzeczył m. in. że:

- pozwany jest obowiązany do zapłaty na rzecz powoda kwot dochodzonych pozwem na którejkolwiek z podstaw prawnych wskazanych w pozwie,
- umowa kredytu jest sprzeczna z jakimikolwiek przepisami prawa polskiego lub wspólnotowego, czy też z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami,
- umowa kredytu nie określa kwoty udzielonego kredytu,
- zachodzą przesłanki do uznania umowy kredytu za nieważną, nieistniejącą bądź bezskuteczną względem powoda,
- umowa kredytu zawiera klauzule niedozwolone,
- warunki umowy nie były ustalane indywidualnie z powodami,
- przedstawiciele banku nie poinformowali powodów o ryzyku zmian kursu waluty i ryzyku stopy procentowej oraz o skali i konsekwencjach tych ryzyk dla jego zobowiązania finansowego,
- powodowie nie zostali poinformowani o kursach, jakie będą miały zastosowanie do przewidzianych w umowie kredytu przeliczeń,
- kursy walut stosowane przez pozwanego były ustalone swobodnie, jednostronnie, w oderwaniu od realiów rynkowych,
- bank w sposób arbitralny kształtował wysokość zobowiązania powodów,
- bank podejmował działania mające na celu wprowadzeniu powodów w błąd co do treści dokonanej przez nich czynności prawnej.

(odpowiedź na pozew k. 50-68)

Pismem z dnia 10.10.2023 r. strona powodowa w związku ze śmiercią powoda J. G. (2) dokonała modyfikacji i rozszerzenia powództwa w ten sposób, że wniosła o:

a) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 247.187,32 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od dnia 02.01.2008 r. do dnia 02.11.2020 r. w następujący sposób:

- na rzecz powódki W. G. kwoty 154.492,07 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,
- na rzecz powoda M. G. kwoty 23.173,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,
- na rzecz powódki E. S. kwoty 23.173,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,
- na rzecz powoda Ł. G. kwoty 23.173,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,
- na rzecz powoda J. G. (1) kwoty 23.173,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,

b) ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 07.12.2007 r. zawartej między powodami, a pozwanym,

ewentualnie

c) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 104.179,58 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków od dnia 02.01.2008 r. do dnia 02.11.2020 r. w następujący sposób:

- na rzecz powódki W. G. kwoty 67.096,17 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 63.789,60 zł od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 3.306,57 zł do dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego rozszerzenie powództwa do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda M. G. kwoty 9.270,85 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 8.774,86 zł od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 495,99 zł do dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego rozszerzenie powództwa do dnia zapłaty,

- na rzecz powódki E. S. kwoty 9.270,85 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 8.774,86 zł od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 495,99 zł do dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego rozszerzenie powództwa do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda Ł. G. kwoty 9.270,85 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 8.774,86 zł od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 495,99 zł do dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego rozszerzenie powództwa do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda J. G. (1) kwoty 9.270,85 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 8.774,86 zł od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 495,99 zł do dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego rozszerzenie powództwa do dnia zapłaty.

(pismo powodów – k. 342-345)

Postanowieniem z dnia 13.10.2023 r. Sąd Okręgowy na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. postępowanie w sprawie zawiesił z uwagi na śmierć J. G. (2). Jednocześnie, Sąd podjął postępowanie z udziałem M. G., E. S., Ł. G. i J. G. (1), jako następców prawnych J. G. (2).

(postanowienie z dnia 13.10.2023 r. – k. 366)

Pozwany w odpowiedzi na modyfikację powództwa wniósł o oddalenie powództwa w całości, zarówno w zakresie podstawowym jak i zmodyfikowanym pismem z dnia 10.10.2023 r., kwestionując przy tym roszczenia strony

powodowej co do zasady oraz w zakresie interesu prawnego. Pozwany podtrzymał w całości dotychczasowe stanowisko w sprawie.

(pismo pozwanego – k. 377-379)

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie J. G. (2) i W. G. potrzebowali środków na wykończenie domu, który przeznaczony był na zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych. Powodowie w dniu 4 grudnia 2007 r. zawnieśli do banku (...) S. A. w W. o udzielenie kredytu w walucie (...). Wniosek o udzielenie kredytu zawierał oświadczenie, że powodowie zostali poinformowani o ryzyku zmiany stóp procentowych oraz iż poniosą ryzyko zmiany kursów walutowych oraz zmiany stóp procentowych. Ponadto, zawarte zostało oświadczenie, że powodowie zostali poinformowani, że w rozliczeniach zastosowanie mają ustalone przez Bank kursy walut obcych w złotych zamieszczone w Tabeli kursów. Powodowie w dacie złożenia wniosku o kredyt zatrudnieni byli na podstawie umowy o pracę i osiąkali z tego tytułu dochód w PLN.

(dowód: wniosek kredytowy – k. 72-74, zeznania powodów – k. 264v-265)

Zgodnie z treścią umowy Bank udzielił kredytu w kwocie 117.050 CHF, a kredytobiorca zobowiązał się do jego wykorzystania zgodnie z celem określonym w umowie. Celem kredytu była budowa budynku mieszkalnego jednorodzinnego, z przeznaczeniem na własnych potrzeb (§ 2 ust. 1 umowy oraz § 3 umowy). Kredyt udzielony został na okres do 01.12.2032 r. w ratach annuitetowych (§ 12 ust. 4 umowy).

Ponadto w umowie ustalono, że Bankowi przysługiwać będą odsetki od kredytu w walucie kredytu, według zmiennej stopy procentowej, w stosunku rocznym, której wysokość jest ustalana w dniu rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, jako suma stawki referencyjnej i stałej marży (§ 6 ust. 1 umowy). Dla celów ustalenia stawki referencyjnej Bank miał posługiwać się stawką LIBOR publikowaną odpowiednio o godzinie 11.00 (...) lub 11:00 na stronie informacyjnej R., w drugim dniu poprzedzającym dzień rozpoczynający pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, zaokrągloną według matematycznych zasad do czterech miejsc po przecinku. W przypadku braku notowań stawki referencyjnej LIBOR dla danego dnia do wyliczenia stopy procentowej stosuje się odpowiednio notowania z dnia poprzedzającego, w którym było prowadzone notowanie stawki LIBOR. Za dzień braku notowań stawki LIBOR uznaje się ponadto dzień uznany na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej za dzień wolny od pracy (§ 6 ust. 3 umowy). W dniu zawarcia umowy: stawka referencyjna wynosiła 2,7600 %, marża 1,57 p.p., a oprocentowanie kredytu 4,3300 % w stosunku rocznym (§ 7 ust. 1 umowy).

Strony ustaliły, że wypłata kredytu nastąpi jednorazowo, w formie przelewu, na wskazany rachunek zgodnie z pisemną dyspozycją kredytobiorcy (§ 5 ust. 1 umowy). Kredyt miał być wypłacony w walucie polskiej, na finansowanie zobowiązań w kraju, z zastosowaniem kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w pozwanym Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego (§ 5 ust. 3 pkt 2 umowy oraz ust. 4 umowy). Kredyt mógł zostać wypłacony w walucie wymiennej na finansowanie zobowiązań za granicą i w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego (§ 5 ust. 3 pkt 1 umowy). W § 1 pkt 7 stwierdzono, że przez pojęcie „Tabela kursów” należy rozumieć tabelę kursów w pozwanym Banku obowiązującą w chwili dokonywania przez Bank określonych w umowie przeliczeń kursowych.

Prowizja od udzielonego kredytu została ustalona w wysokości 1,00 % kwoty kredytu tj. 1.170,50 CHF. Miała zostać zapłacona jednorazowo przez kredytobiorcę w dniu zawarcia umowy, w walucie polskiej przy zastosowaniu obowiązującego w dniu zawarcia umowy (aktualna Tabela kursów) kursu sprzedaży dla dewiz – w przypadku wpłaty w formie przelewu środków lub sprzedaży dla pieniędzy – w przypadku wpłaty w formie gotówkowej (§ 10 ust. 1 umowy).

Spłata zadłużenia z tytułu kredytu i odsetek następować miała w drodze potrącania przez Bank swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego kredytobiorcy nr (...) (§ 13 ust. 1 umowy). Potrącanie środków w walucie polskiej następować miało w wysokości wynikającej z zawiadomienia. Potrącenie środków z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego w walucie polskiej miało następować w wysokości stanowiącej

równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, według obowiązującego w pozwanym Banku w dniu wymagalności, kursu sprzedaży dla dewiz w aktualnej Tabeli kursów (§ 13 ust. 4 oraz ust. 6 umowy).

Ponadto strony ustaliły, że niespłacenie przez kredytobiorcę części albo całości raty w terminie umownym spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i zostaje przeliczona na walutę polską według kursu sprzedaży dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w (...) S.A. w pierwszym dniu miesiąca (§ 18 ust. 1 umowy).

Jeżeli spłata zadłużenia przeterminowanego i odsetek nastąpi w walucie innej niż walut polska:

- w formie bezgotówkowej – kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów Banku) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków,

- w formie gotówkowej - kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu dla pieniędzy (aktualna Tabela kursów Banku) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków (§ 19).

Kredyt uważa się za spłacony, jeżeli zadłużenie po spłacie ostatniej raty kredytu i odsetek wynosi „zero” bądź gdy w wyniku ostatecznego rozliczenia na rachunku wystąpi nadpłata lub niedopłata wyrażona w walucie polskiej przy zastosowaniu średniego kursu NBP (aktualna tabela kursów), obowiązującego w dniu wpłaty na rachunek kredytobiorcy, w wysokości nie wyższej niż dwukrotność polecanej przesyłki pocztowej (§ 22 ust. 1). W przypadku nadpłaty, wypłata kwoty nadpłaty zostanie dokonana w formie przelewu na wskazany rachunek w walucie polskiej, przy zastosowaniu kursu kupna dla dewiz (aktualna tabela kursów), obowiązującą w pozwanym banku w dniu wypłaty (§ 22 ust. 2).

W § 31 ust. 1 umowy zostało zawarte oświadczenie, że kredytobiorcy zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursów waluty, polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu oraz ryzyku stopy procentowej, polegające na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej, jak również, że poniosą to ryzyko.

(dowód: umowa k. 21-25 oraz k. 75-77, oświadczenie o ustanowieniu hipoteki – k. 79, deklaracja wystawcy weksla własnego – k. 80, zawiadomienie – k. 84)

Strony w dniu 19.02.2008 r. podpisały aneks nr (...) do umowy dotyczący wypłaty transz kredytu.

(dowód: aneks nr (...) – k. 26 oraz 78)

Umowa została zawarta na wzorcu umownym, w którym kredytobiorcy nie mogli wprowadzić istotnych zmian.

(dowód: zeznanie powodów k. k. 264v-265)

Na wniosek powodów kredyt został wypłacony w następujących transzach:

- w dniu 10.12.2007 r. w kwocie 60.000 zł co stanowiło równowartość kwoty 28.394,30 CHF,
- w dniu 21.02.2008 r. w kwocie 80.000 zł co stanowiło równowartość kwoty 37.055,91 CHF,
- w dniu 30.07.2008 r. w kwocie 23.938,07 zł co stanowiło równowartość kwoty 12.447 CHF,
- w dniu 09.09.2008 r. w kwocie 82.753,34 zł co stanowiło równowartość kwoty 39.152,79 CHF.

(dowód: zaświadczenie - k. 27-31, dyspozycja wypłaty – k. 81-83)

Powodowie od 02.01.2008 r. do 02.11.2020 r. dokonali na rzecz pozwanego łącznie wpłat w kwocie 247.187,32 zł z tytułu spłat kredytu.

(dowód: zaświadczenie - k. 27-31, opinia biegłej sądowej I. Ł. – k. 290-305, zeznania powodów – k. 264v-265, oświadczenie pełnomocnika powoda na rozprawie w dniu 19.12.2023 r. – k. 386)

Powodowie J. i W. G. pismem z dnia 04.01.2021 r. wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 247.187,32 zł tytułem nienależnie pobranych środków w związku z nieważnością umowy kredytu. Zgłosili również roszczenie ewentualne o zapłatę kwoty 98.889,06 zł z tytułu nienależnie pobranych rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości niż rzeczywiście powinien on spłacać w okresie od dnia 01.02.2011 r. do dnia 02.11.2020 r. w związku z zawarciem w treści umowy niedozwolonych postanowień umownych, których treść miała wpływ na wysokość spłaconych przez powoda rat kredytu. Pozwany nie uznał roszczeń powodów.

(dowód: reklamacja z dnia 04.01.2021 r. – k. 32-34, pismo pozwanego – k. 35-36)

W dniu 15.05.2023 r. w toku procesu zmarł powód J. G. (2). Spadek z mocy ustawy po spadkodawcy J. G. (2) nabyli:

- W. G. w udziale do 1/4 części,
- M. G. w udziale 3/16 części,
- E. S. w udziale 3/16 części,
- Ł. G. w udziale 3/16 części,
- J. G. (1) w udziale 3/16 części.

Spadkobiercy w dniu 16.07.2023 r. dokonali notarialnego działu spadku.

(dowód: odpis skrócony aktu zgonu – k. 353, akt poświadczenia dziedziczenia z dnia 03.07.2023 r. – k. 354-355, zeznania powodów – k. 386)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powodów o zapłatę tytułem zwrotu świadczenia nienależnego uznano za zasadne w całości. Uwzględnieniu podlegało żądanie powodów o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 07.12.2007 r. W ocenie Sądu, mimo, że sama konstrukcja umowy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, to jednak zawiera ona postanowienia niedozwolone, których eliminacja skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą. Sąd oddalił w części żądanie odsetkowe.

Stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty przedłożone do akt sprawy, których wiarygodności żadna ze stron nie kwestionowała oraz zeznania świadków i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Przesłuchany w sprawie świadek K. W. (k. 227-242) nie pamiętała powodów i okoliczności związanych z zawarciem przez nich umowy kredytu. W związku z powyższym zeznała na okoliczność ogólnych procedur stosowanych przy zawieraniu umów kredytu z pozwanym bankiem. Natomiast świadek J. B. (k. 210-225) wskazała, że uczestniczyła w procesie zawierania umowy przez powodów, jednak nie pamięta okoliczności związanych z udzieleniem powodom kredytu.

Ostatecznie, powodowie w pierwszym rzędzie domagali się zapłaty na rzecz powódki W. G. kwoty 154.492,07 zł oraz na rzecz powodów M. G., E. G., Ł. G., J. G. (1) po 23.173,81 zł z tytułu zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością umowy i pobraniem świadczeń nienależnych i ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami

stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 07.12.2007 r. Na wypadek oddalenia tego żądania – zapłaty na rzecz powódki W. G. kwoty 67.096,17 zł oraz na rzecz powodów M. G., E. G., L. G., J. G. (1) po 9.270,85 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków od dnia 02.01.2008 r. do dnia 02.11.2020 r.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (117.050 CHF), cel, na jaki został udzielony (budowa budynku mieszkalnego jednorodzinne), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny postanowień ww. umowy nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c., w jego brzmieniu w dacie zawierania umowy, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy zawartej przez strony przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, wypłatę kredytu w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju, a nadto spłatę w różnych walutach. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych,

a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

Jak już wskazano, w umowie wyraźnie określono, że wypłata kredytu nastąpi w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju (§ 5 ust. 3 pkt b (...)). Nie ulega też wątpliwości, że przeznaczeniem kredytu było nabycie nieruchomości w Polsce. Spłata kredytu wyrażonego w (...) mogła natomiast następować jedynie w PLN (§ 13 ust. 6 umowy).

Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (...), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią umowy – miała być waluta polska (PLN).

Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, aby postawił do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w (...), zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...) według wartości takiej raty na dzień spłaty.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i jako takie stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

Przedstawione okoliczności pozwalają uznać, że powodowie mieli świadomość zarówno rodzaju zawartej z pozwanym umowy kredytu, jak też wiążących się z tym konsekwencji prawnych i finansowych. Podpisując umowę oświadczyli w § 31 ust. 1 umowy, że zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursów waluty i zmiennej stopy procentowej i to ryzyko ponoszą.

Niemniej, wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a

„konkretny zapis był z nim negocjowany” (wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 ; wyrok SA Warszawa z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należy przyjąć, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385⁽¹⁾§ 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Nie ulega wątpliwości, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Okoliczność ta nie była kwestionowana przez pozwanego, jak również zgromadzony w sprawie materiał dowody nie prowadzi do odmiennego wniosku.

W konsekwencji należy dokonać oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty. Bezsprene mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Ponadto nie ulega wątpliwości, że umowa stron stanowiła wzorzec umowny stosowany w Banku. Układ umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w walucie obcej, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia były możliwe do wynegocjowania. Do tego byłoby bowiem konieczne wykazanie, że kredytobiorca miał realny wpływ na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono mu możliwość jego zmiany, z której zrezygnował. Powód J. G. (2) zeznał „Umowa miała taki kształt, jak przedstawił nam bank, mogłem się zapoznać, ale tylko pobieżnie. Prosiłem, aby dano mi umowę do domu, do przeczytania, ale nie było takiej możliwości. (...) Podejrzewam, że bank ustalał kurs wg swoich tabel. Nie wiedziałem jak je tworzył. (...) Wcześniej nie informowano mnie, że będą brane pod uwagę dwie wartości (...). (...) Umowa była przedstawiona w takim kształcie jak nam ją przedstawiono, raczej nie była do negocjacji. (...) Nie podejmowałem prób negocjacji umowy, uznałem, że bank jest instytucją, która to ustala.” (k. 264v-265). Taka okoliczność nie wynika natomiast ani z zeznań powodów, ani świadków, co oznacza, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Nie sposób przy tym przyjąć, że takie uzgodnienie nastąpiło w wyniku wskazania rachunku do obsługi kredytu prowadzonego w PLN. Wskazanie takie w żaden sposób nie odnosi się bowiem do kursu, który miały być przyjmowane do rozliczenia kredytu.

Brak jest dowodu, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób te kursy i ta tabela jest kształtowana i świadomi tego wyrazili zgodę na ich stosowanie.

W ocenie Sądu nie doszło zatem do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że powodowie mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz że taka możliwość była im realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali. Tego pozwany nie udowodnił.

W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, a tym samym i wysokość świadczenia głównego banku, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Jako, że

powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania. Sposób ustalania wysokości miesięcznych rat spłaty i sposobu przeliczenia kursu waluty nie został w ogóle wskazany w umowie – jedynie zostało zawarte postanowienie, że kredytobiorca otrzyma zawiadomienie z wysokością rat spłaty (§ 13 ust. 4 umowy). Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mógł on być wyznaczany jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł też doznawać ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Powyższe oznacza, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona (Bank miał na to czas, w trakcie którym mógł zmienić swój kurs), a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. Pozwany mógł zatem w sposób dowolny kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że była ona sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszała rażąco interesy kredytobiorców w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie (...)). Takie rozwiązania dawały Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorców całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jak już bowiem wskazano, w przypadku umowy stron nie było takiej możliwości, gdyż kredyt nie był przeznaczony na finansowanie zobowiązań poza granicami RP. Nie zmienia tego również okoliczność, że Bank miał w swoje ofercie możliwość zawarcia umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, w której jedną z opcji były negocjowane transakcje wymiany walut wymienialnych. Powodowie nie zawierali tego rodzaju umowy.

Po pierwsze, postanowienia takiej umowy nie były elementem umowy kredytu, lecz kreowały odrębny stosunek zobowiązaniowy.

Po drugie, realizacja takiej wymiany walut nie mogła nastąpić na etapie zawierania umowy kredytu, lecz dopiero na etapie jej wykonania, a – jak wskazano wyżej – oceny abuzywności postanowień umownych dokonuje się na datę zawarcia umowy.

Po trzecie, okoliczność, że kredytobiorca mógł negocjować kurs, według którego ma nastąpić wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), lecz realizowano wyłącznie w PLN, nie zmienia tego, że nie mógł otrzymać kwoty w (...), ale nadal wyłącznie w PLN. Możliwość negocjowania kursu dotyczyła zatem wyłącznie etapu wykonania umowy, przy czym dostrzec trzeba, że realizacja tej możliwości również zależała wyłącznie od Banku, który decydował o tym, czy zaakceptuje ewentualne propozycje kredytobiorcy co do kursu waluty.

Podsumowując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), mogła nastąpić wyłącznie w PLN, według kursu, którego wysokość zależała wyłącznie od woli Banku, który narzucał kredytobiorcy określoną przez siebie wysokość kursu, a kredytobiorca mógł zaakceptować taką propozycję, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić zarówno w walucie kredytu, jak i w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie uruchomienia kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku.

Dodatkowo wskazać należy, że swobodę ustalania kursu przez Bank eliminowała jedynie możliwość wypłaty kredytu w walucie kredytu oraz spłaty w tej walucie, gdyż do wszystkich pozostałych walut Bank miał prawo stosować własny kurs. Oznacza to również, że możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w (...), ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, wysokość wypłacanego kredytu w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku (czy to w ramach tabeli, czy to w ramach negocjacji na podstawie umowy ramowej).

W świetle powyższych okoliczności przyjąć należy, że postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrępowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia umowy stron należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umów istotny jest stan z daty ich zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustalał swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń.

Podsumowując, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorcy w terminach płatności kolejnych rat powinni spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...) dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjmując, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala jednak na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank

zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić kredytobiorcy, która miałaby być równowartością rat określonych w (...). Nie eliminuje tego możliwość spłaty w (...), gdyż nie w takiej walucie nastąpiła wypłata kredytu, a co więcej, nie wiadomo, czy Bank wywiązał się ze swojego zobowiązania, gdyż nie wiadomo, na podstawie jakiego kursu przeliczyć równowartość kredytu określonego w (...) na wypłatę w PLN. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia.

Dodać należy, że wobec pierwotnej wady przedmiotowej umowy, aneks sporządzony do umowy nie wprowadził w niej skutecznych istotnych zmian. Dotyczył on jedynie wypłat transzy kredytu. Mechanizm indeksacji został w praktyce od początku uznany za bezskuteczny. Treść aneksu nie miała sanować go.

Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 pr. bank, powództwo o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 07.12.2007 r. zawartej między powodami, a pozwanym, należało uwzględnić, o czym Sąd orzekł jak w **punkcie II sentencji wyroku.**

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki W. G. kwotę 154.492,07 zł oraz na rzecz powodów M. G., E. G., Ł. G., J. G. (1) po 23.175,81 zł, o czym orzekł **jak w pkt I sentencji wyroku.**

Powyższa kwota stanowi sumę świadczeń uiszczonych przez powodów tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w okresie 02.01.2008 r. do dnia 02.11.2020 r. w łącznej kwocie 247.187,32 zł. Z uwagi na kwestionowanie przez pozwanego wysokości żądanej przez powodów kwoty konieczne stało się dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości. Opinia została sporządzona przez biegłą sądową I. Ł.. W ocenie Sądu przedmiotowa opinia jest jasna, pełna oraz koresponduje z zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, a wnioski w niej zawarte są logiczne oraz zgodne z doświadczeniem życiowym. W okresie od dnia 02.01.2008 r. do dnia 02.11.2020 r. powodowie W. G. i J. G. (2) dokonali na rzecz pozwanego łącznie wpłat w kwocie 247.187,32 zł z tytułu spłat kredytu. Na rozprawie w dniu 19.12.2023 r. (k. 386) pełnomocnik pozwanego wskazał, że nie kwestionuje kwot wskazanych w zaświadczeniu banku, jako spłaconych przez powodów w okresie trwania umowy kredytowej. Z uwagi na śmierć powoda J. G. (2) w dniu 15.05.2023 r. powyższa kwota w części po 1/2 tj. po 123.593,66 zł przysługuje powódce W. G. oraz spadkobiercom. Powyższe oznacza, że kwota 123.593,66 zł należna jest spadkobiercom w wysokości wynikającej z ich udziały spadkowego. Spadek po J. G. (2) nabyła W. G. w udziale do 1/4 części oraz M. G., E. S., Ł. G., J. G. (1) każdy w udziale 3/16 części. Tym samym powódce W. G. z części wchodzącej w spadek należna jest kwota 30.898,41 zł, która wraz z świadczeniem nienależnie pobranym przez bank w kwocie 123.593,66 zł, łącznie daje kwotę 154.492,07 zł. Pozostałym spadkobiercą przysługuje roszczenie w kwocie po 23.175,81 zł (123.593,66 x 3/16). Ze względu na to, że powyższe wyliczenia nie stanowiły skomplikowanych działań matematycznych Sąd pominął wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego jako nieistotny dla rozstrzygnięcia.

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie (...), w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

Bezzasadne byłoby przy tym powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in. w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – jak w sprawie niniejszej.

Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na nieważność umowy nie była zobowiązana do takich spłat, a co najwyżej do zwrotu świadczenia nienależnego, jakim stała się wypłacona im kwota kredytu.

Ponadto, wskazać należy że dochodzone przez powodów roszczenie nie jest przedawnione. Pobranie środków z rachunku bankowego powodów przez Bank następowało w wyniku nieważnej czynności prawnej, dlatego nie można tego określić jako świadczenia okresowego. Zastosowanie zatem znajdzie co do zasady w niniejszej sprawie dziesięcioletni termin przedawnienia, albowiem roszczenie powodów powstało przed zmianą przepisów wprowadzonych ustawą z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 poz. 1104). Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ww. ustawy do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia jej w życie i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 kodeksu cywilnego, stosuje się jego przepisy w brzmieniu dotychczasowym. Skoro zatem powodowie dochodzą roszczenia z tytułu pobranych im środków w okresie od 02.01.2008 r. do dnia 02.11.2020 r. to w dacie wejścia w życie zmienianych przepisów – 9 lipca 2018 r. – dziesięcioletni termin przedawnienia nie upłynął, a zatem ma on zastosowanie w dalszym ciągu w zakresie roszczeń powodów z tytułu zapłaty. Należy odwołać się też do wyroków (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie (...) i z dnia 10.06.2021 r. w sprawie (...) oraz w połączonych sprawach od (...) uznając w tej mierze zarzut za bezskuteczny. Zgodnie z wyrokami (...), przepisy dyrektywy (...) w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń konsumenckich, mających na celu stwierdzenie, że dane postanowienia umowne mają charakter nieuczciwy, jednak nie sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń restytucyjnych będących następstwem takiego stwierdzenia. Co więcej, bieg terminu przedawnienia takich roszczeń nie może się skończyć przed datą powzięcia przez konsumenta wiedzy o niedozwolonym charakterze takiego postanowienia, względnie przed dniem, w którym przy zachowaniu przeciętnej staranności wiedzę taka mógł obiektywnie rzecz biorąc powziąć. „Należy zauważyć, że termin przedawnienia może być zgodny z zasadą skuteczności tylko wtedy, gdy konsument miał możliwość poznania swoich praw przed rozpoczęciem biegu lub upływem tego terminu.” (teza 46 do wyroku (...) (...)). Nie oznacza to jednak, że zdarzenie to nie może nastąpić później to jest pomiędzy dowiedzeniem się o wadach umowy np. od adwokata, a momentem złożenia pozwu w sądzie.

Wskazano tam również, że zasadę skuteczności ochrony praw konsumentów „...należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu przewidującemu, że wytoczone przez konsumenta powództwo o zwrot kwot nienależnie wypłaconych na podstawie nieuczciwych warunków umownych w rozumieniu dyrektywy (...) lub warunków sprzecznych z wymogami dyrektywy (...) podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia rozpoczynającemu bieg w dniu, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie.” (teza 66 do wyroku (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie w sprawie (...)). Podnoszono jednak, że z uwagi na tak krótki okres przedawnienia w prawie krajowym – 3 lata, nie można tego uznać za czas możliwy na podjęcie stosownej reakcji przez konsumenta. Podobnie wcześniej omawiany wyrok (...) dotyczy 5 letniego okresu przedawnienia liczonego w prawie francuskim od dnia zawarcia umowy. W prawie polskim okres przedawnienia tego typu roszczeń wynosił 10 lat tak więc jest w ocenie Sądu dostatecznym na pozyskanie stosownej wiedzy i podjęcie kroków procesowych przez konsumenta.

Podobne stanowisko do wyroku (...), w dniu 7 maja 2021 r zajął polski Sąd Najwyższy. Sąd uznał, iż rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia rozpoczyna się w momencie zakwestionowania umowy frankowej - złożenia reklamacji, wystosowanie wezwania do zapłaty, złożenia pozwu w Sądzie.

Powodowie żądali zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 29.01.2021 r. do dnia zapłaty i to żądanie zostało uwzględnione jedynie w części – co do zasądzenia odsetek za opóźnienie jednakże od innej daty początkowej. Żądanie powodów zostało uznane przez Sąd za zasadne od dnia 19.12.2023 r. tj. od dnia zamknięcia rozprawy. Z uwagi na skomplikowany charakter sprawy, konieczność pouczenia powodów przez Sąd o skutkach uznania

umowy za nieważną, mnogość zarzutów oraz rozbieżność orzecznictwa pozwany dopiero po przeprowadzeniu całego postępowania dowodowego miał dostateczną wiedzę, która pozwalała mu na ocenę zasadności roszczeń powodów.

Należy tu podkreślić, iż rozwiązanie to nie statuuje powodów jako konsumentów w sytuacji gorszej niż innych uczestników obrotu. Jest ono właśnie konsekwencją wynikającą z uprzywilejowania ich pozycji, w wyniku której jednostronnym oświadczeniem mogą spowodować rozerwanie węzła prawnego albo też utrzymanie zobowiązania.

W związku z tym, Sąd na podstawie art. 481 § 1 k.c. zasądził odsetki za opóźnienie od dochodzonych kwot od dnia 19.12.2023 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł jak w **punkcie I sentencji wyroku**, zaś w pozostałym zakresie żądanie o zasądzenie odsetek oddalił, o czym orzekł **w punkcie III sentencji wyroku**.

Uwzględnienie tego żądania dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości. Powodowie ulegli swemu żądaniu w nieznacznym zakresie tj. odnośnie odsetek ustawowych za opóźnienie od dochodzonych kwot od dnia 29.01.2021 r. do dnia 19.12.2023 r.

Koszty procesu po stronie powodowej obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę za pełnomocnictwa (102 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10.800 zł) oraz koszt sporządzenia opinii przez biegłego sądowego (1.846,23 zł).

Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia na rzecz powodów zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w podwójnej wysokości, o co powodowie wnosili. Niniejsza sprawa nie wymagała ponad standardowego nakładu pracy ze strony pełnomocnika oraz licznej wymiany pism procesowych.

O odsetkach od zasądzonych kosztów procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 13.748,23 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, o czym orzekł w **punkcie IV sentencji wyroku**.